

viszonyainál fogva rendkívül figyelemre méltó, mindinkább kiemelni törekszik elhanyagolt, gyors segélyt igénylő állapotából s ezt ma már nagyon is számbavehető nemzetgazdasági tényezővé emelték mindenre kiterjedő gondoskodása alatt, a miért a nemzet bizonyára hálájával adózik neki. — Valóban szájról - szájra száll a neve a népszerű miniszternek és kivált a mezőgazdák soraiban a hála és nagybecsülés kifejezése fűződik hozzá. — Pedig van a mi földművelésügyi miniszterünknek még egy igen nagy érdeme, amely a többiekkel párhuzamba állítható, noha nem érezhető a hatása oly közvetlenül. Mert nemcsak az, hogy az országra szóló nagy érdekeknek minden tekintetben való megvédéséről és felöléléseiről gondoskodik, okosan, nyugodtan, mégis észrevehető erélylyel; nemcsak az, hogy e mellett a szerényebb foglalkozásokról és a szegényebbek sorsáról, meg a nép zöméről sem feledkezik meg; nemcsak, hogy mindenben egyúttal a magyarságnak erejét is növeli és alapjait megszilárdítja: de főképen még abban van a nagy érdeme, hogy a mezőgazdaság, a föld- és szőlőművelés, az erdészet, állattenyésztés, a halászat és minden egyéb az ő hatáskörébe tartozó ágazatoknak a jövőben való fejlődéséhez szükséges tényezőit is felismerte és határozott irányú előhaladásukat biztosította azáltal, hogy a természettudományok pártolójává szegődött, hogy úgy az általános, mint ezeknek szakmák szerint való szoros tudományos kultiválását is lehetővé tette s ennek révén tudományos új intézeteket kapcsolt miniszteriumához. Ilyen például a szőlészeti (oenologiai) első rangú tudományos laboratórium; azután megvetette a mezőgazdasági muzeum alapját; főiskolai rangba emelte az állatorvosi iskolát, sőt ennek minden egyes osztályát fejlesztette, úgy hogy mindegyik egy-egy tudományos intézet magában véve is. A már meglevőket gyarapította úgy szellemi erőben, mint anyagi támogatás-

sal; tanúságot tesznek róla a rovarföldtan állomás, az ornithologiai központ, de kiváltképen a földtani intézet és az ezzel összefüggő kémiai laboratóriumok. Szervezte a gazdasági iskolák ügyét és rendkívüli előrelátással intézkedik tanfelügyelősége révén úgy a földművesiskolákról, mint az ideiglenes tanfolyamokról. Tudományos, néha nagyszabású munkák kiadását teszi lehetővé és becsebbé válik a tudósok működése éppen azért, mert a miniszter jól alkalmazott bőkezűsége ebben megadja nekik a módot hozzá, hogy ki is fejthessék úgy a tartalom bőségében, mint a részletek tüzettségében minden erejüket. — Folyóiratokban pedig terjeszti mindazt, ami a jövőre kiható terveinek, magának a földművelésnek és gazdaságnak, de meg az azzal foglalkozóknak is javára válhat. Szóval, a miniszter a mostani és a jövőben való előhaladásnak a biztosítékát abba fektette, hogy a természettudományokat választotta szövetségeseivé. És ez kétségtelenül be is fog válni; mert a nemzetek versenye szükségessé teszi már a mezőgazdasági és vele rokon szakmák terén az intenzitást és a fokozottabb tökéletességet, amit pedig csakis a természettudományok vívmányainak felhasználásával érhetni el. —

Az idevágó folyóiratok között szerény helyet foglal el a mi lapunk is, mely szintén a természettudományokat és azoknak kapcsolatos gyakorlati ágazatait szolgálja. Ezt választotta ki a földművelésügyi m. kir. miniszter már egy évvel azelőtt azzal a szándékkal, hogy a halászati ismeretek gyarapítására melléklapot fűzzön hozzá, melyet »A Természet« minden előfizetőjének orsz. halászati felügyelőségszakoszerű közreműködésével kedvezményképen nyújtott. És most egy év után máris megvan ennek látszata. Ez pedig arra indította ennek az ügynek jótevő istápolóját, hogy a »Halászat«-ot ezentúl bővített terjedelemben bocsássa ezért bizonyára hálás olvasó közönségünk rendelkezésére. — m.

Borura derü.

— „A Természet“ eredeti tárczája. —

Hőség, hőség és mindég csak hőség! — Éjjel: csillagos ég, fullasztó tikkadt levegő, — nappal: kánikula, perzselő déli széllel. S ez így tart nap-nap után két hét óta. — A pokol mélységes fenekére kívántam már az ilyen, szeptember derekára nem illő időjárást szelestől, napostól, mindenestől. De hogy is ne,

mikor 14 napjait kuporgok az erdőn — folyton reménykedve, lesve, hogy mikor szólalnak meg már a lombos világ Adoniszai hogy mikor bőgi már bele a holdvilágos éjbe mély orgonahangon egy koronás Othello szerelmét, haragját, féltékenységét; s még eddig egy kukkot sem hallottam! Tizen-négy nap óta folyton azzal biztatom, vigasztalom magam, hogy: majd holnap. — Majd csak ad az isten egy kis esőt s akkor megváltozik minden. — De hiába. —

Végig próbáltam

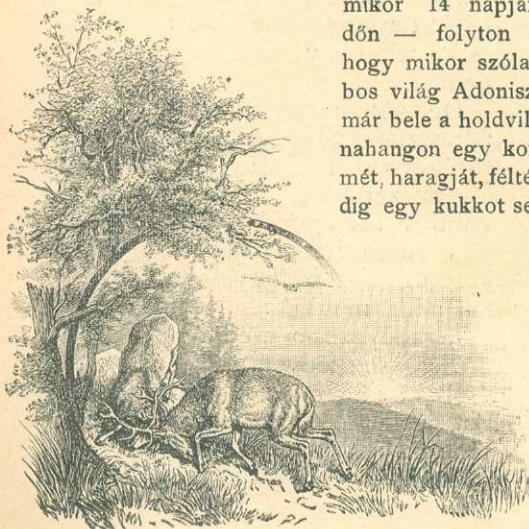
már mindent. Túrtem, reménykedtem, imádkoztam, átkozódtam: nem használt semmit. Az idő nem engedett s az én bikáim konokul hallgattak. Hallgattak, mert szerelemre nem jó a hőség, szárazság. Nincs ilyenkor az agancsosnak kedve udvarolni, bőgni, viaskodni. A vágytól, szenvedélytől felpezsdült vére úgy is égeti, perzseli testét — s ha még a nap heve is hozzájárul: ellustul, néma marad s folyton csak a fürdőt, dagonyát keresi. Nincs másra gondolja, csak a hűtözésre.

Elmúlt megint egy várakozás- és csalódásteljes nap s felvirradt szeptember 20-ika is. A hajnal hasadása kint talált a hegyek gerinczén fülelve, hogy mikor és honnan hallom meg azt a várva-várt hangot.

Leszámitva a madarak csicsérgését, az én területem néma maradt ma is; csak a szomszéd hegyekről kapkodta át a szél egy bika rövid, szaggatott bőgését.

Cserkészettel nem akartam zavarni agancsosaimat; elhátároztam, hogy kibőjtölöm őket, állhatatos maradok s csak bőgő bikát lövök. Utóvégre egyszer csak nekik is el kell kezdeni a szerelmi »orgoná'ást«.

Midőn már a nap jó magasra kapaszkodott az égen, rágyújtottam egy cigarettára s szomorúan nekivágtam a hazavezető útnak. Lehorgasztott fejjel bandukoltam az ösvényen, közbe-közbe letörülgetve homlokomról a nap heve által kicsalogatott verejték cseppeket. Meleg volt. — A hetek óta minden jótékony harmatot nélkülöző, kistűlt, kiaszott fű csak úgy por-

tengeri rák, meg a nyolczlábú polip. Vérengző mindakettő. Nem ismer kegyelmet az áldozatával szemben sem az egyik, sem a másik. Útonállás, rablás, gyilkolás a kenyere az egyiknek is, a másiknak is.

A nagy tengeri rák ott ül sötét sziklaüregeiben, mogorván, fenyegetően, akárcsak a középkori rabló lovag megközelíthetetlen sziklavarában. Lesi áldozatát. De már türelmetlen. Jó ideje nem látott egy nyomorult halacskát sem. Okosabbat mível talán, ha körülnéz.

És a rák hatalmas teste egyszer csak megmoczczan. Nagy óvatosan közeleg a nyíláshoz. Előbb hosszú, piros csápjait dugta ki a háza kapuján. Ide-oda mozgatja őket. Hol le, hol föl, hol jobbra, hol balra Hadonáz velük, bizonyosan azért, hogy kilesse, vajjon van-e valami áldozat, vagy ellenség a közelben. Csak ezután dugja ki rengeteg nagy ollóit, nehézkesen csúsztatva őket előre, a földön tapogatózva, kutatva, keresgélve velök. Végre két szeme is megjelen. Hosszú nyelen ülnek és leskelődve néznek majd emide, majd amoda, vajjon nem ólákodik-e mellette nálánál hatalmasabb állat? nehogy esetleg a rabló az erősebb rablónak áldozatul essék.

Ha azután azon veszi magát észre, hogy se híre, se hamva az ellenségnek, egyet lódít a testén s egyszer csak künn terem a háza előtt. Csak úgy lassan, lomhán, nagy nehezen czammog a fővényes talajon, de annál elevenebben forgatja fűrésző szemét, annál gyorsabb szimatoló csápjainak a játéka. Egyre neszel, vajjon nem üti-e meg a fülét valami könnyelmű csiga csoszogásának a zaja, a vizet merítő kagyló héjának a csattanása, vagy valami csöndesen eviczkelő hal úszószárnyainak lassú csobogása.

Oly mereven, oly mozdulatlanul lapul meg a helyén, hogy kővé vált testnek vélnéd, ha nem mozgatná szemét, ha nem lengetné csápjait. De a hatalmas állat, egyszer csak úgy rémlik, mintha csakugyan megszűnt volna benne az élet. A szeme is, a csápok is úgy tűnnek föl, mintha megmerevedtek volna. Azonban ha jól megfigyeled, azon

veszed magad észre, hogy a rák tekintete valami kiszemelt pont felé irányul.

A fészek kapuja előtt kiszögelő szikla mögött, a mit ép abban a pillanatban akart megkerülni, mitsem gyanító apró sereg játszik, dévajkodik bolondos jókedvében. A sötétkék vízben meg-megvillan ezüstös, ragyogó köntösük.

Az útonálló kidülledt szemmel, mereven néz most maga elé. Meg se moczczan, úgy lesi a kedvező pillanatot a támadásra. Tudja, hogy a halak bizonyosan a háza előtt vonulnak majd el. Vagy legalább is sejtí.

És eltalálta. Az egyik hirtelen surranással megszökik incselkedő társaitól, de egy másik nyomban utána veti magát és gyors iramodással követi. Mire az üldözött, nem sejtve a veszedelmet, nagy rohanva közeledik a szikla mögött lappangó útonálló felé.

A rák erre fölemelkedik, szinte fölágaskodik, úszókáit szétterpeszti, egyet csap hatalmas farkával s az éhes rabló villámsebessen, akárcsak az elröpített nyíl, veti magát áldozatára. Egy roppanás és a szegény hal izzé-porrá tört a rák hatalmas ollói között. Mire a rágókészülékek csakhamar megkezdi pusztító működésüket.

Hanem azért ez a roppant erejű rabló nem támadja meg csupán csak a védtelen halat, a puha kagylót, a melynek kemény héját vaskezeivel könnyűszerrel szétmorzsolja, vagy ha nem birkózhatik meg vele, hát ravasz csellel kicsalja belőle az állatot, bátran belevág a tengeri sünn éles tüskéi közé. Nem éri be csupán a tehetetlen, jámbor állattal, hanem nekimegy olykor az olyan ellenfélnek is, a melylyel gyakran igen kemény harcot kell megvívnia. Sokszor megesik vele, hogy egy olló, vagy láb nélkül vonul vissza a csatatérről. Ha azonban nálánál hatalmasabb, veszedelmesebb állat közeledik feléje, szörnyen megijed. Egyet fordul és hirtelen futásra veszi a dolgot. Eszeveszetten menekül a sziklavarába. Oda azután nem egykönnyen hatolhat be valaki. A vár kapujában két

zott léptem alatt; a szárazság szimbolumai, a vörös szárnyú szöcskék, ügyetlen repüléssel úgy pattogtak szét előlem a szélrózsa minden irányában, mintha egy kopár legelőn haladtam volna, nem pedig egy fővad-területen, egy tölgyerdő borította hegy meredek lejtőjén.

Mire befordultam a vadászház udvarára; már a megfigyelésre kiküldött vadőr is otthon volt.

Egykedvűen fogadtam köszöntését s meg sem állva, csak úgy szokásból, gépiesen odavettem a kérdést, hogy »no mi ujság István, mit hallott«? — A válasz nem érdekelt, hisz hozzászokhattam már ehhez a mindennap kijáró pár szóhoz, hogy »bizony kérem alássan semmit.« — Most az egyszer azonban kellemesen csalódtam, mert a felelet így hangzott: »van egy böggő bikánk kér . . .« Olyan gyorsan visszafordultam, mintha egy bomba pattant volna szét előttem. Micsoda?! — Böggő bika? Mikor, merre, hol hallotta?

Igenis kérem alássan, még szürkületkor, épen a hogy a torinai szakadéknál kapaszkodok felfelé, hát a köves oldalon egy qanda szarvas nagy zörgéssel húzódtott be a sűrűbe s ott meg is maradt. — Hányan voltak; azt nem mondhatom meg, mert akkor még sötét volt, de többnek kellett lenni, mert igen nagy csörgést csináltak. És hogy egy jó bika van velük, az bizonyos, mert háromszor nagyon vastag hangon elbőgte magát.

Kétkedni nem volt okom, tehát hittem; mert boldogok, a kik hisznek.

Két heti várakozás után úgy felizgatott ez a jó hír, mint

egy fiatal gyereket, ki első szarvasára megy szerencsét próbálni. — Türelmetlenkedtem, — szebbnél-szebb terveket forgatva fejemben, alig vártam, hogy délután 3 óra legyen s mehessek a torinai sűrű felé, hol a bika teheneivel állítólag megfektűt. Az ebéd nem ízlett, a délutáni szieszta nem hozott álmat a szememre, csak forgolódtam jobbra, balra, folyton a bikával tépelődve.

Három óraker pontosan, teljes felszereléssel kiléptem az ajtón s a pokoli melegben kímélve az erőt, lassú léptekkel megindultam telfelé a Torinának.

Alig haladtam pár száz lépést, midőn valami érdes hang ütötte meg a fületem. Megálltam. Ugy tetszett, mintha egy rövid böggés lett volna. Tekintve azonban a kora délutáni időt s felizgatott fantáziámat, hallucinációnak tudtam be a dolgot és tovább folytattam utamat. Pár percz mulva megint ismétlődött az előbbi nesz, de most már egész tisztán, hallhatóan reszketett át a levegőn egy rövid böggés, a kérdéses sűrű felől.

Meggyorsítottam lépteimet s vígan, szép reményekkel haladtam fel a cserkészösvényen. Utközben többször hallható volt a bika álmos, kelleetlen böggése s a hang változó irányából megállapíthatam azt is, hogy lefelé a vágásnak veszik útju-

rengeteg nagy fegyverírányul az ellenségre, a rák hatalmas ollói.

Legveszedelmesebb ellensége a nyolczlábú polip.

Tőle fél legjobban a rák. Mert ha nem kerülheti ki és kénytelen vele megbirkózni, csaknem mindig ott pusztul el az ellenség karjai között.

TERÍTÉKEN. (Tárczáinkhoz.)

kat, hol az éjjelt is töltötték. — Minél jobban fogyott köztem s a sűrű között a távolság, szívem annál erősebb ütemben kergette szét a vért, minden porcikámban éreztetve sustorgó lüktetését.

Elértem a sűrű vágás szélét s egy bokor mögött megálltam; egyrészt, hogy kifújjam magamat s lecsillapítsam izgatottságomat, másrészt, hogy a bögs után megállapítsam a távolságot s a helyet, hol jelenleg a bika áll.

Nem soká kellett várnom, mert tőlem valami 180—200 lépésnyire a sűrűségről kilép a gyengevágásba egy nagyfejű vén tehén, utána a második, harmadik s végül két ostoba tekintetű borju. Minden gyanu nélkül a körishajtások leveleit csipegetve húzódtak lassan lefelé, míg egy hajlásban eltűntek a szemeim elől.

Most megszólal a sűrűben még egyszer az öreg; — inkább csak nyögés volt, mint bögs — s azután kilép ő is, méltóság-teljes léptekkel, szép 14-es agancsát ide oda hintázva, ringatva halad háreme nyomdokain.

A nagy távolság s a vágásban meghagyott szálfák, valamint a szarvas rézsutos állása megakadályoztak abban, hogy búvóhelyemről reá emeljem Mauser-emet s kitegyem magam egy rossz lövés, vagy fábalövés eshetőségének. Vártam, míg ő is beér a kis teknőbe, hol jó fedezettel, jó széllel szépen becserkészhetem.

Mint a leáldozó nap, mikor lassan eltűnik a nyugoti lát-határ mögött, úgy fogyott fokról-fokra az én bikám impozáns

alakja is tekintetem elől minden egyes lépésnél, mit a teknőbe lefelé tett. Már csak egy keskeny csik, a gerincz látható belőle majd az is elvész s szemeimnek nem marad más követni valója mint a tovavonuló ágasbogas agancs.

Nini, de micsoda szél kerekedett ott, mely úgy hajtogatja jobbra-balra azt a fiatal körisfát, hogy szinte derékban kettétörök? — Nem szél az, hanem a 14-es dörzsöli, lényesíti gyönyös koronáját a köris sima, hamvaszöld kérgén.

Ezt a pillanatot nem volt szabad elmulasztani, mert ilyenkor munkájával úgy el van foglalva az agancsos, hogy se lát, se hall s becserkészése — ha csak a szél nem kedvezőtlen — semmi vigyázatot sem igényel; gyerekjáték.

Az ide-oda hajladozó körisfát szemmel tartva, gyorsan felrohantam a teknő szélét képező kis emelkedésre, ott meglassítottam lépteimet s leguggolva lopakodtam óvatosan előre, mindig többet és többet pillantva meg a szarvas testéből. Mikor már felülről a lapoczka közepéig láthatóvá lett, megálltam s fegyveremen megnyomva a rögtönzöt, felegyenesedtem.

Ott állt előttem alig 80 lépésre teljes önfeledtségben a gyönyörű állat. Szétvetett lábakkal, hatalmas nyakát nekifeszítve egész szenvedélylyel, mondhatni dühhel hántotta agancsával a körisfa kérgét.

Lassan felszállt a fegyver arcomig s a következő másodperczen egy éles pattanás zúgott végig az erdőn, bérczeken.

Mint az éles kasza suhintása alatt eldült buza-rend, úgy vágódott el a lövés pillanatában élettelenül a szegény 14-es is.

Az ember néha kúpalakú kőrakásokat lát a tenger fenekén. Ezek első pillantásra úgy tűnnek föl, mint valami apró tűzhányó hegyeknek a kráterjei. A kőhalom közül szanaszét kagylóhéjak, csigaházak, csontok és rákpánczók hevernek. Ez annak a jele, hogy a kőrakás bizonyosan valamely állatnak a lakása, fészke. És ha jobban megfigyeljük a halomra rakott köveket, azon vesszük magunkat észre, hogy azok között valami állat gubbaszt.

Ha nem mozdulna meg nagynéha, észre se venné az ember. Mert a színe szakasztott olyan, mint a sziklakő. Szürkés-barna. Karjai, mint megannyi kígyó, össze vannak csavarodva, a kövekhez lapulva, vagy pedig a kövek közé dugva. Csak kidülledt két nagy sárga szemét veszed észre mindjárt, a mint mereven rád néznek és szinte megijedsz tőlük. Ez az állat a közönséges nyolczlábú *polip*.

Ezt a házat maga építi a polip. Valóságos vár, a mit azért emel, hogy benne észrevétlenül leskelődjék a zsákmányra.

A várat rendszeren homokos talajon, valami sziklakőhöz közel építi. A köveket karjaival és szívókaival ragadja meg és úgy czipelí a kiszemelt helyre. Kisebbség nagyobb köveket hordozgat össze. Vannak köztük akkorák is, a melyek az utca kőburkolatának koczkáinál is nagyobbak. Olyan ügyesen rakosgatja egymásra a köveket, hogy bármelyik építőmesternek is a dicséretére válnék. Valóságos várat épít s csaknem teljesen elrejtőzik benne. Csupán a feje látszik ki a kövek közül. Ha egy-egy követ elveszünk a fészektől, haragosan surran ki a kapuján, azután fogja a követ és ismét a helyére teszi. Ha pedig esetleg nem akadna reá, újat keres és azt viszi a régi kőnek a helyére.

A sziklakövek között meglapulva leleskedik áldozatára, mint akár a tigris. Ha észreveszi a közelgő állatot, villámsebesen szökik ki búvó helyéből és nagy mohón ráveti magát a szerencsétlenre. Rácsavarja erős karjait és gyorsan viszi magával a fészkebe, hogy ott azután nyugodtan, háborítatlanul lakmározzék.

Nagy ragadozó. Csigát, kagylót, halat, rákot egyaránt megtámad és elpusztít. Sőt azt hallottam egy halásztól, hogy a parton keresgélő patkányt is lerántja a vízbe, megöli és szőröstül-bőröstül megeszi. A mi egyébírát könnyen föltehető róla.

A nagy tengeri rákhoz nem igen mer közeledni. Tudja, hogy veszedelmes fegyvere az ollója. De ha éhes, őt is megtámadja. Ilyenkor csaknem mindig a polip a győztes.

Egyszer magam voltam szemtanúja egy ilyen érdekes viaskodásnak.

A rák és a polip egy és ugyanabban a pillanatban vetették magukat egy mellettük elsurranó halra. Akkora sebességgel rohantak rá, hogy a két ragadozó teste szinte visszapattant, a mint nagy hirtelen egymásba ütődött. A hal persze elmenekült, a két rabló pedig nem messze egymástól megállapodott és mindegyik kidülledt szemmel leste a támadás végzetes pillanatát.

Ekkor nagy óvatosan közeledtek egymáshoz. A rák egyet-egyet emelintett nehéz ollóján, a polip pedig hatalmas karjaival hadonászott. Mintha veszedelmes fegyverüket mutogatták volna egymásnak, óva-intve egymást, hogy üdvösebb lesz, ha meg se kezdik a harcot és ki-ki nyugodtan, békésen vonul vissza a csatatérről.

A polip azonban sehogysem tágított. Folyton azon iparkodott, hogy közelebb jusson ellenfeléhez.

De egyszer csak úgy rémlett, mintha megbánta volna tettét. Megállapodott és meg se moczczant többé.

A rák erre kissé meghátrált és már azon volt, hogy elhordja az irháját, mikor a polip villámsebesen feléje szökik, neki esik, megradja és rácsavarja kígyószerű, erős karjait, görcsösen szorítva magához a tehetetlenné vált rákot.

Úgy átkarolta, annyira elfődte a testével a rákot, hogy alig lehetett a testét észrevenni. Csak itt-ott látszott ki a kígyózó karok közül az egyik ollója, egy-egy lába, meg a farka. Az elkeseredett harcban végig hemperegtek,

Az öröm, szánalom s lelkifurdalás különös vegyülékével szívemben álltam mellette, nézve a szép agancsot s magas válllapján azt a piczi lyukat, mely oly gyors végét okozta s melyből nagy cseppekben folyt a vér, végig peregve tüskés szőrzetén.

A szomorúságot és sajnálkozást azonban mihamar más érzetek váltották fel, melyek felráztak rövid merengésemből. A szarvas ugyanis megmozdult. Felemelte fejét a földről s reám bámult nagy barna szemeivel; azzal a különös, mély álomból ébredt ember kábult, zavarodott tekintetével. Ez a váratlan fordulat úgy meglepett engem is, hogy ott maradtam állva, vállra vetett fegyverrel mozdulatlanul s néztem a szarvas szemeibe, mint egy hipnotizált ember.

Midőn a bika elfátyolosodott agyrendszere lassan kezdett ismét czéltudatosan működni s megértette azt, hogy egy »ember« áll előtte: a zavarodottság helyébe ijedség, majd kétségbeesés költözött, mit a változó és tisztuló szemkifejezés híven tükrözött vissza.

Minden erejét megfeszítve megpróbált felugrani, de visszaesett. A nyomban következő kísérlet annyiban sikerült, hogy 2–3 támoalgó ugrást tett s azután elvágódott, nagy csörömpöléssel gurulva le a katlan meredek lejtőjén, egész a fenékgig. Ott talpra állt s nehézkes vágatában neki indult a sűrűnek, hol azután mihamar megcsendesedett. Gurulás közben a szarvas kalimpáló nyakára tett s a futtában utána küldött lövések izgatottságom miatt nem találtak.

Összeszedve némileg gondolataimat, elmentem a pár száz

lépésre hátrahagyott vérebemért s egy örökkévalóságnak tetsző félórai várakozás után rávezettem a vérnyomra, majd midőn annyira belefektűdt a vezetésbe, hogy a sűrűben nem voltam képes tovább követni: lecsatoltam s eleresztettem a nyomon.

A bika ez alatt az idő alatt nem mozdult helyéről; mert ott, hol utoljára zörögni hallottam, felhangzott vérebem hangos csaholása.

Lett erre nagy kavarodás; nyugodtságotam teljesen elvesztve, vad futással — a köveken, galyakon, tüskéken keresztül bukdácsolva — rohantam fel a hang iránya felé. Még valami 100 lépést kellett volna átküzdenem, midőn az ugatás egyszerre megszűnt. Majd valami 300–400 lépéssel feljebb újra megkezdődött, de megint csak rövid ideig, mert másodsor és utoljára is elhallgatott. Zihálva a szaladástól, fáradságtól, megálltam pihenni s vártam, hogy hol fog ismét felzúgni a »Standlaut?« — De bizony az nem volt hallható többé. Valami 8 percet tölthettem el így ácsorogva, midőn vérebem visszajött, jeléül, hogy elvesztette a nyomot.

Eközben öreg este lett s fel kellett hagynom a további kereséssel, holnapra halasztva azt.

Másnap reggel ismét felvettük a vérnyomot s a kutya szépen vezetett fel egészen a hegy tetejére. Itt megszűnt a vérzés s kutyám kezdett bizonytalanul kapkodni össze-vissza, majd teljesen felhagyott a munkával. Elvesztve bár összes bizalmat s reményemet, soká kerestük még minden irányban, de sem egy csöpp vért nem találtunk, sem a szarvasra, vagy nyomára

tova gurultak a tenger fenekén a viaskodó rablók és fölka-varták, fölverték a talaj homokját.

Egyszer csak a polip hirtelen szétvetette karjait és úgy tűnt föl, mintha áldozatát eleresztette volna. Majd nagysebese-n úszott ide-oda.

Csak akkor vettem észre, hogy a polip magával vonszolja a rákot. Egyik karja a rák ollója közé szorult és sehogysem bírta kiszabadítani onnan. Már azt hittem, hogy a rák egyszer csak ketté szeli a polipnak a karját, akkora erővel szorongatta fegyverével.

Most már úgy tetszett, hogy a polip megbánta vak-

merő támadását és szíves örömet menekülne veszedelmes ellenfele elől. De csalódtam.

Azzal, hogy a rákot eleresztette, alkalmasint csak az erejét akarta összedni. Mert egyszer csak ismét neki esett ellenségének, újra rácsavarta karjait és rövid küzdelem után, a szó teljes értelmében ketté szakította a derekát.

Erre a polip, mint valami éhes farkas, ismét megragadta a rákot és néhány pillanat alatt szétdarabolta a testét. Azután szép csöndesen hozzálátott a falatozáshoz.

Gauss Viktor.

ORNITOLÓGIJA.

A III. nemzetközi ornitológiai kongresszus Párisban.

(1900. június 28—30.)

Azoknak az ornitológusoknak, akik annak idején a fényesen sikerült I. és II. ornitológiai kongresszuson Bécsben és illetőleg Budapesten résztvettek és benyomásait megőrizték — fogalmuk lehet azon érdeklődésről és általános nagy várakozásról, melylyel a III., a szajna-parti élénkéletű világvárosban tartandó kongresszus elé tekintettünk.

Bécsben, tudjuk, felejthetetlen emlékü *Rudolf* trónörökösünk magas személyisége volt minden tekintetben a kongresszus központja; Budapesten pedig a jól előkészített és tartalmas munkaprogramm, melyet a mindenben oly sikeresen működött magyar bizottság összeállított — vívta ki magának az összes résztvevők osztatlan elismerését. Párisban azonban a kongresszus súlypontját ezuttal kevésbé az egész világból összesereglett ornitológusok érdekes találkozója, mint inkább a nagy világhiállítás vonzereje képezte.

Ezt azonnal meg is éreztük valamennyien, kik a nagy nemzetközi tanácskozáson megjelentünk; mert a kiállítás s mindaz, amit nyújtott, annak impozáns tömegével: valóban szinte elragadó hatással volt ránk s nem csak hogy elvonta fel-tűnő módon a kongresszus tagjainak figyelmét magától a kongresszustól, de nagyszerűségével mindnyájunkat testileg-lel-kileg annyira igénybe is vett, hogy a tényleg megtartott tizen-

egy gyűlés mindegyikén, már a legelején is, a végét kívántuk volna.

Rátérve a kongresszus lefolyásának ismertetésére, első sorban mindjárt meg kell említenem ama sajnós jelenséget, hogy ez alkalommal sokkal csekélyebb érdeklődést voltunk kénytelenek általában a kongresszus iránt tapasztalni, mint a minő az előző kongresszusok alkalmával nyilvánult, már csak a résztvevők csekély számát tekintve is.

Ennek oka talán abban keresendő, hogy ezeknek a nemzetközi gyűléseknek nem tulajdonítanak elég fontosságot, részint, mert rendkívüli hosszú időközök esnek közbe. Ez volt az általános nézet és épen ezért örömmel is fogadta mindenki ama elhatározást, hogy a legközelebbi kongresszus, vagyis a IV-ik, legkésőbb öt év múlva tartassék meg.

Hogy tényleg hány tagja volt a kongresszusnak, azt nem lehetett megállapítani, mert a francia bizottság a bezárás nap-jáig sem adta ki a résztvevők névjegyzékét; miért is a nevek felsorolásánál kénytelen vagyok csupán emlékezetemre szorít-kozni s így a névsor teljességéről jót nem állhatok. Különösen a francia tagokat nem volt szerencsém megismerhetni.

Mindenesetre a legérdekesebb és legtisztelretméltóbb személyisége volt ennek az összejövételnek az egyhangulag elnökül választott *Edmond de Selys-Longchamps* báró (Belgium), akinek megjelenése ugyan alig árulta el azt az alig hihető magas kort, melyet elért: 98 évet! És emellett ez a kedves öreg úr nem csak a gyűlések alkalmával vetekedett a

nem akadunk sehoh. — Eltűnt, mintha a föld elnyelte volna. — Ellépett örökre.

Hogy milyen hangulattal tértem haza, azt talán nem is szükséges ecsetelnem. Azt a fohászt pedig, mit szt. Huberthez küldtem, nem merem itt reprodukálni.

* * *

Azóta jó három hét forgott le az idő motoláján s én megint csak itt vagyok az erdőn. Az a tudat, hogy a holnapi nappal megszűnik az agancsos-lelövés — valami különös varázserőt kölcsönözve ennek a napnak — nem hagyott békében, hanem kicsalogatott otthonomból, hogy egy ünnepélyes cserkészzel én is — mint vadász — elbúcsúzzam a jövő őszi viszontlátásig agancsosaimtól.

Mennyit változott ez alatt a pár hét alatt az erdő képe! Mikor utoljára kint voltam bögés alatt: verőfényes nyári napokat éltünk. Az erdő lombja még egészen zöld volt; csak itt-ott hullott le az ágaktól egy-egy sárguló falevél. Az erdei tisztásokon őszi kökörtcsin és ezerjófű nyílott szép színű virágával kellemes változatosságot nyújtva a szemnek s édes mézet a napsugárban döngicsélő méhecskéknél.

Most? — Eltűnt a zöld lomb, eltűntek a virágok, el a méhecskék.

Az erdőn végig separt az őszi nedves, hideg szele s zúgó, süvöltő varázssenéjével hosszú, mély álomba ringatta a természetet. A fák szomorúan merednek kopasz ágaikkal

az égnek: nincs rajtuk dísz, nincs lombozat, mind lepergett a földre s bokáig járunk a száraz avarban. — Memento mori!

Pitymallani kezdett épen, amint elhagyva a vadász-ház udvarát, befordultam az erdőre. — Ma még szomorúbb kinézése volt a tájnak, mint tegnap. Sűrű, nehéz köd emelkedett s lenyúlt egész a hegyek lábáig. A lecsapódott pára nagy csöppekbenült a fák, bokrok galyain s ha olykor meghimbálta a szél, hangos koppanással hullottak le a nedves harasztra.

Lehangoltan, minden terv nélkül bolyongtam az utakon s egyszer csak ott taláлом magam a Torinán, hol a 14-essel úgy becsapódtam. Menekülni akartam erről a nem épen kellemes emlékeket ébresztő helyről, midőn egy nagy, sötét testen akad meg tekintetem. Látszóvetem segítségül híva, kibontakozik szemeim előtt egy jó 12-es a ködben óriásinak tetsző alakja, amint felfelé nyújtott nyakkal egy körisfa zsenge galyait csipegeti.

Nyugodtan, önelégülten emeltem célzásra fegyveremet s megnyomtam a ravaszt. A golyó kiszállt s hogy nem tévesztette irányát, bizonyítja az a hatalmas ugrás és kétségbeesett száguldás, melylyel a szarvas állóhelyéből megindult. — De mily nagyot néztem, hogy kimeresztettem szemeimet, mikor a szarvas elvágatása után, ugyanazon a helyen, még szarvas maradt állva, mintha semmi sem történt volna. Micsoda bosszorkány-játék ez megint? — Kapom a guckert s látom, hogy az a 12-es áll ott, melyre tulajdonképen lőttem. Egy darabig fülel, majd elvágat a másik után. De hát micsoda szarvas volt

fiatalabbakkal kitarás és élénk részvétel tekintetében, de a búcsúbankett alkalmával is kitűnt kedves hangulatot ébresztő, örökké élénk kedélye által is; úgy, hogy szinte magától merült fel a tréfás kérdés, hogy talán a ki öreg kort óhajt elérni, nem teszi-e legjobban, ha ornitológusnak csap fel!

Az általános tiszteletben részesülő elnök körül csoportosultak a kongresszus kiválóbb tagjai és a különböző államok képviselői. Franciaország legnevesebbjai voltak: *Dr. L. Bureau, M. de Claybrooke, Gadeau de Kerville, Goubie, Baron J. de Guerne, Dr. M. Oustalet* (a nemzetközi ornitol. bizottság elnöke), *Comte d'Orfeuille, Petit, Eug. Simon, L. Ternier* és mások.

Svájc: *Dr. Fatio, Dr. Studer.*

Németalföld: *Dr. Büttikofer.*

Németország: *Graf H. von Berlepsch, Baron H. von Berlepsch, Dr. Rud. Blasius, Dr. Fischer, Professor Nüsslin, H. Schalow.*

Ausztria: *O. Frank, Dr. L. von Lorenz.*

Magyarország: *chernelházi Chernel István, Herman Ottó, a Magyar Ornitol. Központ főnöke és Dr. Madarász Gyula, a M. Nemz. Múzeum képviselőjében.*

Horvátország: *Spiridion Brusina.*

Bosznia: *Othmar Reiser.*

Bulgária: *Dr. P. Leverkühn.*

Oroszország: *Dr. G. Radde.*

Itália: *Comte Arrigoni degli Oddi, Prof. Dr. E. H. Giglioli, Prof. Martorelli.*

Angolország: *Bonhote, Dr. Hartert, Bowl. Sharpe, Wilson.* Mint annak idején, úgy most is szakosztályokba osztottuk fel a feldolgozandó anyagot, azonban a szakosztályok nem egyszerre működtek, úgy hogy mindenki mindegyik szakosztály ülésén részt vehetett. A gyűlések munkálataiból a nagyobb érdekeket kiszemelve, ezeket a következőkben foglalhatom össze:

Bureau, a nantesi múzeum igazgatója, bemutatás végett elhozta a *Xema Sabinii* nevű, Európában fölötté ritka sirályfajnak egész sorozatát és ennek kapcsán eladta, hogy ez az északsarki faj évente augusztus hó közepe táján, a francia partoktól nyugatra, az oczeánon jelenik meg nagyobb számban és azután eltűnik ismét. Az »Ornis« IX. kötetében referált erről részletesebben. Egyúttal ennek a sirályfajnak a tollazat- és különböző színváltozását is megmagyarázta. Ugyancsak ő értekezett arról is, hogy mely madárfajok azok, a melyek már fiatalkori tollazatukban a pázráshoz, illetőleg szaporításhoz fognak. Az európai *Acredula*-fajok (nádi poszáták) földrajzi elterjedéséről is tartott előadást és mindnyájunkat meggyőzött arról, hogy ő valóban testestől-lelkestől ornitológus.

A párisi természetrajzi múzeum részéről bemutatták a *Rhynochetus jubatus* nevű ritka, új-kaledónai, daruszerű madárnak eddig ismeretlen tojásait és pelyhes fiókáit.

Szlírke gém.

Fatio dr. hozott magával Svájcban lőtt négy nyírfajdútykót, melyek színezete a rendestől eltért és különösen némi

az akkor, a mi a lővére megugrott? — Nem kellett messze mennem, ott feküdt előttem a magyarázat egy 8-as képicben. No még csak ez hiányzott. Óh te megboszorkányozott Torina! kerülni foglak, mint a bűneimet!

Egy kis gondolkodás s a nedves földben jól kivehető nyomok megvizsgálása után kezdett érthető lenni előttem a dolog. A 2 bika ugyanis egymást teljesen takarva lelegészett az oldalban. Minthogy én csak egy agancsot vettem észre, valószínűleg a 8-as a földről szedegette eledeletét, míg a 12-es a fák hajtásain rágódott s így tulajdonképen csak a 8-as testét s a rajta túl eső 12-es nyakát s agancsos fejét láttam. Ha tiszta idő van, mindenesetre észreveszem, hogy nem egy, hanem két bika áll előttem; de ilyen ködben lehetetlen volt a lábukat s a két test konturját egymástól megkülönböztetni. Lőttem s fájdalom, egy 8-ast találtam.

Dühöngve menekültem erről az elátkozott helyről, át a hegyek túlsó oldalára. Itt még sűrűbb volt a köd. Sokszor nem lehetett 5—6 lépésre sem látni s a lélegzetvételt is úgy megnehezítette, mintha egy gőzkazánban lettem volna.

El is ugrasztottam pár csapat szarvast útközben, de hát nem csoda, mikor lehetetlen volt látni valamit.

Mindig csak a vad menekülő robaját hallottam. No meg azután nem is mentem elég vigyázattal; nagyon bosszantott a torinai eset.

Egy patkóalakú katlan mellett vitt el utam, midőn köz-

vetlen mellettem a sűrűben oly pokoli zörgés, dübörgés támadt, hogy szinte meghökkentem, önkéntelen mozdulattal kapva le a fegyvert vállamról. Megint egy csapat szarvas. A csörtetésről ítélve, volt legalább 20 drb. — Ej, hátha van velök egy jó bika s el tudom vágni az útjokat. Előre tehát, fel a cserkészút elágazásához s azon be a katlanba.

A katlan 3 oldalát egy félkör alakban húzódó meredek hegygerinc képezi s a negyedik oldalon egy kis dombocska zárja el. Az egészet szederinda-bokrokkal átszótt, sűrű, jóformán járhatlan nyárfa és bükkvágás borítja, melynek közepén kígyózik végig a keskeny cserkészösvény. Ezen igyekeztem a szarvasok elibe kerülni; de későn érkeztem. Már csak a menekülő csapat hátvédét képező tehének sárgás-fehér hátulját láttam eltűnni a sűrű ködben.

Soká néztem még utánok, hallgatva mindig távolodó zörgésüket, míg csak egészen el nem halt a messzeségben.

Majd visszafordulva, lassan kifelé indultam.

Alig haladtam azonban pár lépést, midőn egy gyors szélroham futott végig a katlanon s kiűzte belőle a nehéz ködöt, mely fehér rongyokká szakadozva szállt feljebb és feljebb, míg szét nem oszlott a tiszta kék égboltozaton. A fellebbent fátyol mögött teljes pompájában kicsillant a nap; be-aranyozta az imént még oly szomorú kinézésű kis völgyet s tündöklő sugarai a fűszálakon reszkető vízcseppekben megtörve — millió smaragddal, gyémánttal szórták be az egész hegyoldalt.

ércfényt is mutatott; ennek alapján úgy vélekedett, hogy ezek talán a siket- és nyírfajd keresztezéséből eredő egyéneknek tekintendők. Azonban a jelenlévő tudósok, mert a madarak nagysága a rendes nyírfajdnak felelt meg, oda nyilatkoztak, hogy ezek valószínűleg nem keresztezések.

Schalow az afrikai struczokról tartott előadást. Különösen az elterjedésükről érkezett behatóan. Ő több fajt különböztet meg és pedig: *Struthio camelus*, *molybdophanes* (Somali), *australis* (Dél-Afrika), *Struthio massaius* a közbeeső területeken. Érdekes, hogy e fajokat biztosan csak tojásaik alapján lehet megkülönböztetni (!) és épen ezek révén lehetett földrajzi elterjedésüket is megállapítani, mert általában strucztojások szerepelnek azokban az ethnografiai gyűjteményekben, melyeket eddig már Afrika minden vidékéről hoztak Európába, ezekről pedig biztosan tudják, honnét származnak.

Berlepsch gróf ritka kolibri-fajokat mutatott be.

A madárvonulással foglalkozó szakosztályban tagadhatlanul *Herman Ottó* működött legsikeresebben. Ő a M. Orn. Központ elveit ismertette, melyeket követett és követ a madárvonulásra vonatkozó megfigyeléseiben; bemutatta a füstti fecske vonulásáról szóló munkát és az »*Aquilá*«-t, a Magyar Ornithológiai Központ folyóiratát.

Legélénkebb, sőt valóban érdekfeszítő volt a madárvédelemmel foglalkozó szakosztály működése. Tudjuk, hogy e tekintetben az eddigi kongresszusok működése majdnem meddő volt. Most *Berlepsch* báró vitte a vezető szerepet és különösen a gyakorlati nézőpontból ítélte meg a dolgot. Előadásában bővebben kifejtette a madárvédelem szükségességét. Azután bemutatta a gondosan szerkesztett fészkelő házikóit stb.

Igen élénken ellenezték a madárvédelemre való törekvéseket Páris nagy tollkereskedői (!); természetesen, mert az ő jövedelmük a madárpusztítással áll arányban. Azonban remélhető, hogy ellentállásuk hiába való lesz és az államok a kongresszus javaslataiból merítve, mégis csak fokozott védelemben fogják különösen apróbb madarainkat részesíteni.

A kongresszus tagjai természetesen megszemlélték mind azokat a kincseket is, melyek az ottani muzeumokban találhatóak. Ezek között a francia kolóniákból eredő gyűjtemények voltak a legérdekesebbek, különösen a madagaszkariak. Ilyenek például: 6 drb *Uratelornis chimaea Rothschi*, egy igen ritka és sajtószerű madárfaj; továbbá a már kihalt *Aepiornis maximus* nevű faj 7 drb tojása *); az *Alca impennis* tojása (összesen csak 3 drb. ismeretes). Továbbá *Schlegel* »*Traite falconnerie*« című munkájának színpompás eredeti táblái; a modern (angol

*) Egy drb. van a M. N. Muzeumban is:

és hollandi) sólymászatról való számos fotogr. felvétel stb. — De ugyancsak a muzeumokban azt a benyomást is nyertük, hogy Franciaországban nagyon nehezen térnek el a régi sablontól és unalmas az egész nagy gyűjtemény a, mondhatni, sablonszerű egyformaság miatt. Egyik madár olyan, mint a másik és az állványok is; minden jellemző alakítás elkerülésével a mumiai egyformaságra törekszenek.

Szinte csodálkoztunk azon, hogy ez ósdi világban a muzeumi szolgálománya nem járt század előtti kapcsos czipőben és czopfos parókában. Ugyancsak nem akarom elhallgatni, hogy az etikettek a muzeumi tárgyakon is már mindenütt évtizedekkel ezelőtt elhagyott sablon szerint vannak megszerkesztve. Ebben, úgy látszik, kissé elmaradtak a francziák.

Mindez feltűnőbb volt azért is, mert azután a kiállítás ornithológiai szempontból érdekesebb részeit is meglátogattuk és itt épen a modern dermoplastika kellemes hatása érint bennünket kellemesen. A biológiai kiállítások valóban megtetszettek mindnyájunknak és e tekintetben valamennyien szívesen elismertük, hogy Magyarország jár legelől. *Lendl* dr. kitűnő állatait, főképen madarait a »*Palais des forêts*«-ben a kongresszus tagjai általános elismerésben részesítették. A vízi madarak és a kőcsagok tetszettek legjobban.

Azonkívül láttunk még szép preparátumokat Monaco, Románia, Norvégia, Oroszország (kaukázusi muzeum) és Madagaskar pavillonjában is.

Csakhamar elmúltak azonban a szép napok, melyek ennyi érdekset, tanulságosat s szépet nyújtottak nekünk

Még az utolsó gyűlésen el kellett döntenie a legközelebbi kongresszus helyét és ez némiképen nehéz feladat volt, mert noha a Barceloná-ba szóló meghívást, a nagy távolság miatt, el kellett ejtünk, még mindig hátra maradt a választás Szófia és London között. A bolgár fejedelem Ő kir. Fensége meghívását dr. *Leverkühn*, muzeumi igazgató nyújtotta be és számosan voltak, akik ezt a valóban hízog meghívást szerették volna elfogadni, azonban az a körülmény, hogy a legközelebbi alkalommal igen fontos nemzetközi kérdésekben is kell majd döntenie, mégis arra bírta az ornithologusok többségét, hogy London mellett döntsön. Így hát elhatároztatott, hogy a IV. nemzetközi ornith. kongresszus Londonban fog megtartatni 1905-ben. Utolsó este, július 1-én, még egyszer összegyűltünk, de ezúttal barátságos búcsúbankettre, melyet a Boulevard Bon Nouvelle egyik előkelő étkező termében tartottunk meg. Az ott elhangzott beszédek szóltak a múltból a jövőnek és a kedélyes percek közt nemsokára utolért bennünket a búcsúzás órája.

Már másnap a világ minden tája felé szerte vittek bennünket a robogó vonatok.

Reiser Otmár.

Oly bámulatosan szép látvány volt ez, hogy meg kellett állanom; gyönyörűséggel jártatam végig szeméimet a szírvány összes színeiben pompázó tájon. Egyszer csak összezerzenek s tekintetem odatapad egy szoborszerű képhez, melyről nem tudtam hamarjában, hogy a képzelet festette-e oda merész ecsetével, vagy tényleg a valóságot látom. Alig 120 lépésre tőlem, a hegyoldalban állt mozdulatlanul, büszkén, felemelt fővel egy agancsos.

A nap aranyosra festette szőrét, bronz-színűre agancsát; nem csoda hát, ha szobornak néztem.

Rám se hederített; s mintha nem is lettem volna ott, egészen mástelé fordította fejét, figyelmét. Talán ő is a tehének zörgését hallgatta s azokat kísérte el gondolata, elmerengve a nem rég eltöltött pásztorórák emlékein.

Egy lépést sem kellett tennem; csak leemeltem vállamról a fegyvert s a szélesen keresztbe álló bikának vállapjára czélozva beszélni engedtem Mauser-emet.

Mintha a ravasz érintésével egy varázsrugót nyomtam volna meg, úgy megváltozott a völgy képe pár rövid pillanattal alatt.

A szarvas térdei, melyek előbb még oly büszkén hordozták a szép formájú testet, megbicsaklottak s az agancsos nehéz zuhanással fordult le a meredek oldalról. A fegyver pattanása felrázta az ünneplés csendet, a nap ragyogása kialudt, a sok arany, drágakő, mind eltűnt a hegyoldalból s a

pár percze ellebbent nehéz kőd visszatült a hegy csúcsára, majd lehömpölygött a völgybe, átláthatlan párával töltve be ismét a kis katlant.

Az egész tündéri kép, mint egy röpke álom, elszlott s mintha csak azért tisztult volna ki egy pillanatra, hogy a szarvast megláthassam, ismét szürkesség, szomorúság borult a tájra.

A bika oly gyorsan, oly rongyszerűen esett össze s a sűrűségben oly csendben feküdt, hogy már gyanakodni kezdtem; vajjon nem-e ez is »hohlschuss«-t kapott s az egész nem-e pusztá ájulás megint?

Lövésre készen tartott fegyverrel, vigyázva közeledtem hozzá, hogy amint mozdul, azonnal oda küldhessek egy golyót, nehogy feltámadjon s a faképnél hagyjon, mint a szeptemberi bika.

Nem volt szükség az óvatosságra, mert a vállap közepén talált agancsos kimúlva, örökre mozdulatlanul pihent nyirkos ravatalán s párája talán akkorra már el is jutott a túlvilági boldogabb vadászterületekre.

Szétválasztottam kezeimmel a sűrű bokrott, melynek közepébe lezuhan s mily leírhatatlan volt meglepetésem s örömem, midőn a gyönyörű állatban felismertem a IX. 20-án megszökött 14-esemet. — Nem forgott fenn semmi kétség, mert az ismerős agancson kívül magas vállapján ott volt a sebhely, a pecsét, mit akkor ütött golyóm. A hol behatolt, ott

VADÁSZAT.

A fővad csapája és csapásáról.

A szarvas és őzvadnak, mint olyan-
nak, meghatározása a csapából (csül-
löklenyomatból), vagy csapásból (csa-
pák folytonosságából) rendes körülmé-
nyek közt alig űtközik nehézségbe,
értve itt annak megállapítását, vajjon
szarvas, vagy őz csapája, illetve csapá-
sával van-e dolga a csapázónak. De
annak közelebbi meghatározása, illetve
megállapítása, vajjon suta vagy bika
és milyen erős bika csapáját szemlél-
jük: ez — mint már hangsúlyoztam
volt — oly ismeret, mely nagy meg-
figyelő képesség mellett hosszú gya-
korlatot feltételez — és már csak azért
se könnyű mesterség, mert a fővad
csapai nagyság és alak tekintetében
vidékenként tetemesen eltérnek egy-
mástól. Jó táplálkozási és égalji
viszonyok közt fejlődött erős, nehéz

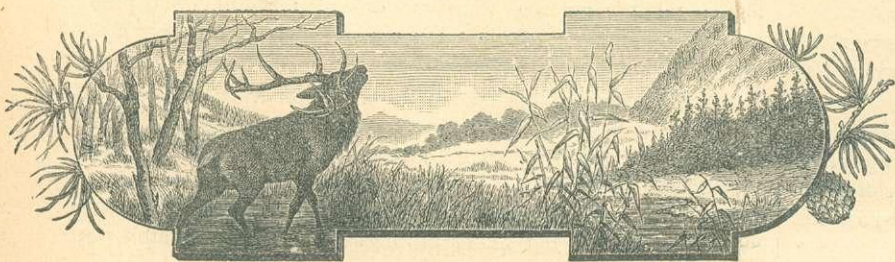
vad csapai tekintélyesebbek a kevésbé kedvező viszo-
nyok közt élő fővad csapáinál. Azonban a csapa alakját nem-
csak a vad termete befolyásolja, hanem természetszerűleg a
talaj is, amelyen a lépés tétetett és pedig nem csekély mérvben.
Például a mocsáros vidéken élő, általában a kevésbé kötött,
süppedékes, vagy homokos talajon tartózkodó vad csapája mind-
dig hosszúkás alakú, mert csülkei nem lévén kopásnak kitéve,
a csülkök hegyei meghosszabbodnak és eltompulnak; ellenben
a sziklás talajon járó vad a határozott, erős lépések folytán
csülkei hegyét elkoptatja, illetve letompítja, míg szélei kiélesed-
nek, mely alakulások következtében csapája elől kerekesebb lesz.
— A csapa alakjára nézve tehát a mondottakból következtetve
megállapítható, hogy a nem szilárd, vagy éppen süppedékes talaj-
on tenyésző vad csapája hosszúkásabb és elől kevésbé ki-
kerekített, — míg a szilárd talaj vadjának rövid, elől kerekded
csülkei vannak. Es itt meg kell jegyezmem, hogy a terep minő-
ségéhez képest a vadnak csülkei tartásában is van különbség,
amennyiben járásban természetszerűen a terep minőségéhez al-
kalmazkodni kényszerül. Például süppedékes, mocsaras helyen,
lejtőn haladva, csülkeit szétterpeszti; ellenben hegynek menve,
általában kötött, vagy kemény talajon egymáshoz feszített csül-

már szépen be volt gyógyulva a seb, csak egy kis száraz var
jelölte a helyet, míg a másik oldalon a kilövés nem hegedt be
s gennyedett. Szeptemberben a vergődés s legurulás közben
szegény bal szeme-világát is elvesztette. Valami galy bőrén s
szemgolyóján keresztül hosszú hasítást ejtett. A seb szépen
összeforrott már, de a szem hiányzott, kifolyt. Csodálatos, hogy
ezek után a szarvas oly kitűnő húsban volt.

Szegény ártatlan állat, — sebeiben való hosszas szen-
vedésének tudata ürmöt csöppögtetett örömm poharába s meg-
keserítette azt a különben gyermekes örömet, mit a felett érez-
tem, hogy a szeptemberben megszökött bikám, melyről teljesen
lemondtam már, megkerült.

Igy ért engem szép tiszta időben ború s pár héttel rá
kődben a derű.

gyöngyhalássi Takách Gyula.

kökök halad, míg kevésbé kötött talajon csülkei lazább tar-
tásúak. Tudni kell még, hogy a csapa (vagy csapás), melyet a
szarvas hátra hágy, kor, nem (ivar) és állapot szerint nemcsak
mértékben, hanem annak elhelyezésében is különbözik — és
már fentebb említettem volt, hogy oly vidékeken, melyek a fő-
vad életfenntartására nem kedvezők és a klimatikus viszonyok
sem felelnek meg a szarvas-tenyészetnek teljes mérvben: egy
erős szarvasnak a csülöklenyomata egyharmad résszel is kisebb,
mint oly helyen, ahol a helyi és éghajlati viszonyok egészen
kedvezők. Épen azért szükséges, hogy a vadász alaposan
tanulmányozza és kiismerje a vidékén előforduló szarvasok ki-
fejlődöttségének mérvét, hogy a csapák nagyságáról megítél-
hesse azoknak korát és erősségét. — Természetesen, ha szarvas
kinyomozásról van szó (ép úgy, mint minden csülkös-vadnál),
fődolog első sorban is annak alapos gyakorlati ismerete: mely
csapák frissek és melyek nem. Ismerni kell azután a szarvasok
ki- és bevonuló (»be- és kiváltó») helyeit, szóval azokat a helye-
ket és »járásokat«, ahol a szarvasok megfordulni, járás-keles
közben érinteni szoktak. A vad, midőn legelés (illetve táplál-
kozás) végett kivonul (»kivált») s onnan visszatér (»bevélt»):
tudvalevőleg nem kószál el, hanem szokott ki- és bejáróit
(»váltóit», »forgóit», »járásait») megtartja. Ezen járásainak bizo-
nyítéka a csapás, melyen a kinyomozást (illetve »kicsapázást»)
a legsikeresebben ejtheti meg a vadász. Ha nagy a vadállomány,
természetesen a tett tapasztalatok jegyzőkönyvbe vétele elkerül-
hetetlenül szükséges, — de szükséges a már átvizsgált, tehát
érdektelenné vált csapások (illetve csapák) megsemmisítése is,
nehogy újabb nyomozás alkalmával azok zavarba ejtsék, vagy
tévútra vezessék. Ezeket legcélszerűbb elgreblyélni s azután
lombseprű segítségével a talaj természetes képét lehetőleg vissza-
állítani, — míg a meghagyott csapákat lombtöréssel jegyzi meg
a szokásos vadászias módon a csapázó: t. i. a bika haladási
irányát a töret ágas (csupasz) feléül, míg a sutáét a lombos
részfelé jelezve. Rossz csülöklenyomatok, vagy körvonalaiiban
bizonytalanul előtűnő, avagy részben kerékvágás, lópaták em-
beri lábak stb. által megrongált, tehát a biztos meghatározás
czéljára nem eléggé tiszta csapáknál iparkodni kell a csapáson
fordított irányba menve, azt a helyet megtalálni, ahol a szarvas
belépése történt a kritikus helyre vagy irányba, ahol azután a
csapák feltáruló tiszta képe biztos adatot szolgáltat véleménye
megalkotásához. És itt a netáni tévedések elkerülhetése végett
megjegyzem, hogy a rendesen, csendes lépésben haladó szarvas
csapája nagyon különbözik a futó szarvasétól. Futás közben
ugyanis mindkét ivarnál a csülkök szétnyílnak és erősen a
földbe nyomódnak; eközben szétterpeszkednek a hátsó álcül-
lök-körmök is, melyek a földben szintén jól kivehető lenyoma-
tot hagynak maguk után. És ezek biztos jelek, különösen szá-
raz és kopasz területen, a melyen a hátsó csülkök nyomai nem
igen vehetők észre, ha a vad rendesen, nyugodt járás-kelesben
van, mivel az álcülök magasabb lévén, csupán csak a hegye
érinti a talajt. — Tudni való még a fővad csapáját illetőleg,
hogy a talplenyomatok homorú másában bizonyos részletek
különböztethetők meg, így a csülökhegyek, a csülökéle, az élmel-
letti domborodás és a bokák lenyomata, végre az álcülök-é.
— Minden esetre a legfőbb fontosságú a fővadcsapázás mes-
terségében a talplenyomatokból a fővad ivarának biztos meg-
állapítása, vagyis az a ritka tudomány, mely a szarvasbika csa-
páját a szarvastehénétől megkülönböztetni is ismét annak erős-
ségét csapája után meghatározni képesít. Ez a lényeg, ezen
alapszik a csapázás legfőbb érdeke. Szerencsére a vadászati tu-
domány annyi mindenféle (szinte kimeríthetlen!) »útmutatást«
képes rendelkezésünkre bocsájtani e tárgyban, hogy e malasz-
toknak csak a harmadrészével is illően felfegyverkezve s némi
szorgalmat s megfigyelő képességet is még hozzáadva az el-
méleti készütség arzenáljához: nem nagyon hosszú idő múlva
még csupa kezdő is a praxisban kellően eligazodni
képes. Egyébiránt ha tekintetbe vesszük azt, hogy a
szarvasbika csapája a sutáétól rendes körülmények
közt valóban többféle tekintetben eltér, sőt nem
ritkán az adott esetekhez képest erősen is külön-
bözik: a figyelmes nyomozót helyes ítélőképessége
már rövid gyakorlat után a dolog nyitjának al-
apos megoldására vezetheti s a tévedésektől megóv-
hatja. Egyébiránt a fő különbség, illetve ismertető
jel a tehén és a bika lábnyomai közt az, hogy a
bika csapása zegzúgos tört vonalat ír le s csülök-
lenyomatai is oldalt kifelé állnak, — ellenben a tehén
csapása egyenes vonalat képez; ezen kívül a bika